

Skydd för konsumenters kollektiva intressen – genomförande av EU:s grupptalandirektiv (SOU 2022:42)

(Fi2022/022/0)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

1. Ställningstagande i korthet

Juridiska fakulteten tillstyrker i huvudsak utredningens förslag.

Fakulteten har däremot vissa anmärkningar mot eller tillägg till vissa strategiska val som görs samt slutsatser som dras om den föreslagna lagstiftningens förenlighet med EU:s grupptalandirektiv,¹ ("direktivet") och lagstiftningens effekter. Dessa utvecklas ytterligare nedan, men är i sammanfattning:

- Den valda tekniken för genomförandet är att genom separat lagstiftning modifiera och komplettera befintlig reglering. Den genomförande nya lagstiftningen ska även så långt som möjligt anpassas till befintlig lagstiftning och systematik. Tekniken kan vara motiverad men medför även vissa begränsningar (se avsnitt 2).
- Vid åtgärder för förbudsfröreläggande i förvaltningsdomstol kan p.g.a. att käranden vid sådan talan inte uttryckligen behöver företräda enskilda konsumenter frågor om en grupptalans förhållande till motsvarande talan som förs av enskilda konsumenter eller av andra godkända enheter behöva regleras (se avsnitt 3 nedan).
- Frågor om hur en grupptalan förd av en godkänd enhet förhåller sig till en talan när samtidigt behörighetsreglerna för en grupptalan enligt lagen om grupprättegång kan vara uppfyllda bör förtydligas, särskilt frågor då den godkända enheten under pågående rättegång förlorar sin behörighet (se avsnitt 4 nedan).
- Det finns flera goda skäl till att övergå till någon form av opt-out system avseende bestämmande av gruppen för inhemsk grupptalan för åtgärder för gottgörelse. Det vore önskvärt att vidta den genomgång

¹ Direktiv (EU) 2020/1828 om grupptalan för att skydda konsumenters kollektiva intressen och om upphävande av direktiv 2009/22/EG, EUT 2020 L 409/1.

som påtalas i betänkandet i det kommande lagstiftningsarbetet (se avsnitt 5 nedan).

- Det kan ifrågasättas om lagförslagets bestämmelser om rättens bedömning av tredjemansfinansiering fullt motsvarar de krav som uppställs enligt direktivet (se avsnitt 6 nedan).
- Bestämmelsen om kostnadsansvar i 34 § lagen om grupprättegång bör inte tillämpas vid talan som förts av en godkänd enhet (se avsnitt 7 nedan).
- Bedömningen av en tredjemansfinansierad parts rättegångskostnad bör bygga på hur finansiärens ansvar rent faktiskt ser ut i förhållande till en förlorande motparts ansvar (se avsnitt 8 nedan).
- Om en rättsföljd har prövats inom ramen för en grupptalan om gottgörelse kan detta i vissa fall böra påverka hur rättskraftsbedömningar görs vid efterföljande mål mellan en enskild konsument och den tidigare svarandeparten (se avsnitt 9 nedan).
- Den föreslagna bestämmelsen om allmän informationsplikt bör även gälla godkänd enhet som är förvaltningsmyndighet (se avsnitt 10 nedan).

Fakultetens yttrande behandlar inte de materiellrättsliga effekterna lagstiftningen kan få på konsumenträttens område, utan är liksom betänkandet inriktad på den processuella regleringen.

2. *Tekniken för genomförandet*

Utgångspunkten för utredningens förslag är att inte genomföra ändringar i befintlig lagstiftning, utan att främst genomföra direktivet genom separat lagstiftning som modifierar och kompletterar befintlig reglering.²

Detta aktualiserar skillnader mellan det civilprocessuella området för talan i allmän domstol, där främst lag (2002:599) om grupprättegång i många delar behandlar och står i överensstämmelse med direktivet, och det förvaltningsprocessuella området där genomförande av direktivet medför att vissa helt nya processuella institut införs och där den befintliga processuella regleringen redan från början är mer knapphändig. Dessa skillnader förstärks i viss mån av att de förvaltningsprocessuella frågorna också i den föreslagna lagstiftningen till stor del lämnas utan reglering och ges relativt sett mindre uppmärksamhet.³

Detta betyder även utredningens förslag inte tar fasta på möjligheten som uppmärksammas i direktivets artikel 7.5. Det vill säga att ge godkända enheter möjlighet att ansöka om förbuds föreläggande och gottgörelse genom en och samma grupptalan och föreskriva att dessa åtgärder ska utföras

² Se överväganden i betänkandet s. 102 f.

³ Att det förvaltningsprocessuellt saknas regler om grupptalan noteras på s. 135 och att förvaltningsmyndigheterna får diskretionär frihet att utforma åtgärderna framgår på s. 144.

genom ett och samma beslut. I vissa situationer kan det praktiskt innebära att godkända enheter måste föra en talan inför två olika organ (förvaltningsmyndighet/förvaltningsrätt och allmän domstol) avseende samma faktiska brott mot den relevanta konsumenträtten.⁴ Detta kan rimligtvis i vissa fall ha processekonomiska nackdelar för de godkända enheterna, det vill säga i sista hand konsumenterna, att kunna genomdriva sina rättigheter enligt direktivet. Trots detta noterar utredningen endast kort att en möjlighet att samla båda typerna av anspråk inte skulle leda ”till några påtagliga fördelar ur konsumentens synpunkt”.⁵

Direktivet ger medlemsstaterna i stort mycket breda möjligheter att utforma systemet för grupptalan och det är i vissa delar fakultativt (ovan nämnda artikel 7.5). Således pekar direktivet i vissa punkter på lösningar som inte föreskrivs utan snarare kan ses som uppmaningar att skapa en fungerande process. Trots att några nyheter föreslås av utredningen, karaktäriseras den nya lagstiftningen av att den så långt som möjligt ska anpassas till befintlig lagstiftning. Detta bekräftas även uttryckligt i betänkandet.⁶ Därmed tas inte ett helhetsgrepp som skulle kunna leda till mera välfungerande process än befintlig lagstiftning.⁷ Förklaringen som framförs i utredningen att inte ta fasta på möjligheterna som föreslås i direktivets artikel 7.5, är att det skulle leda till ett helt nytt synsätt och en ny systematik i svensk rätt.⁸

3. Genomförandet på förvaltningsprocessrättens område

Vid talan om förbuds föreläggande i förvaltningsprocessen kommer det, i linje med direktivets artikel 8.3, inte att finnas någon reglering av hur grupper ska bestämmas och om, och i så fall hur, deltagande kan ske som gruppmedlem. Genomförande av direktivet kan då förstås som att de godkända enheterna ges talerätt och partsställning i sin egen rätt, främst baserat på deras angivna syfte och utan tydliga krav på organisationens och den förda talans koppling till faktiska gruppmedlemmar. De godkända enheterna får då närmast funktionen som en slags ideell tillsynsenhet (eller s.k. ”private attorney general”).

---

⁴ Betänkandet s. 208.

⁵ Betänkandet s. 208.

⁶ Betänkandet s. 208.

⁷ I doktrinen har noterats att i Sverige har attityden till att implementera EU-åtgärder på processrättens område generellt varit restriktiv. Huvudsakligen uppfyller man sina införlivningsskyldigheter med minsta möjliga effekt. Än så länge ser vi i Sverige mycket få exempel på så kallad spill-over-effekt inom processrättens område. Se Wallerman, *The Curious Incident of the Dog in the Night-Time: Europeanisation of Civil Procedure in Sweden*, i Nylund & Krans (red.), *The European Union and National Civil Procedure*, Intersentia, 2016, s. 147-170 och Wallerman Ghavanini, *Procedural Autonomy in Sweden: Is Materielle Prozessleitung the Answer?*, i Krans & Nylund (red.), *Procedural Autonomy Across Europe*, Intersentia, 2020, s. 203-227. Se även Storskrubb, *EU-rätten, access to justice-vågorna och de svaga skandinaviska böljorna?*, i Wallerman Ghavanini & Wejedal (red.) *Access to Justice i Skandinavien*, Santérus, 2022, s. 337-360..

⁸ Betänkandet s. 208.

På grund av principiella skillnader mot processen i allmän domstol vad avser t.ex. effekten av möjliga rättsföljder och hur de får effekt, finansieringsmöjligheter, rättegångskostnadsansvar, incitament för gränsöverskridande ansökningar etc. ser vi i och för sig inte några hinder för att gruppbestämning inte ges samma avgörande roll i förvaltningsprocessen, men detta uppmärksammas inte på ett tydligt sätt i betänkandet. Frågor som kan behöva regleras är t.ex. om enskilda konsumenter också kan delta i en förvaltningsprocessuell talan som gruppmedlem och hur en talan förd av en godkänd enhet ska förhålla sig till andra mål rörande samma frågor där talan förs av andra godkända enheter eller av en enskild konsument personligen (som är eller inte är medlem i en grupp), t.ex. beträffande möjligheter till byte av part eller övertagande av talan om någon av de taleberättigade inte kan eller önskar fullfölja en redan inledd talan.

4. Förhållandet mellan beslut om godkännande och det befintliga förfarandet enligt lagen om grupprättegång

Som konstateras i betänkandet har hittills förhandsgodkännande som innebär talerätt inte förekommit i svensk rätt.⁹ Som noteras kan frågor uppkomma om hur den föreslagna regleringen av godkännande och återkallelse av godkännande förhåller sig till grupptalanlagens befintliga reglering (ad hoc-förfarande).¹⁰ Utredningen menar dock att inga påtagliga svårigheter kommer att uppstå.¹¹

En talan som förs av en godkänd enhet skulle också kunna uppfylla kraven för en organisationstalan enligt lagen om grupprättegång. Beroende på vilket regelverk som talerätten grundas på inträder delvis olika effekter, främst avseende förändringar av gruppens behörighet och möjligheten till partsbyte om t.ex. grupptalan genom den godkända organisationen finansieras på ett sätt som strider mot den nya lagen. Om kraven på organisationen enligt 5 § lagen om grupprättegång senare under processen inte uppfylls så påverkar detta enligt 7 § samma lag inte behörigheten att företräda gruppen. Enligt den föreslagna lagen blir istället det på förhand givna beslutet om godkännande avgörande för behörigheten, men en ny bedömning av godkännandet som sker efter talans veckande påverkar behörigheten. Om ett godkännande av en enhet upphör kan fortfarande ad hoc-reglerna (behörighetsreglerna enligt lagen om grupprättegång) vara uppfyllda,¹² men enligt lagen om grupprättegång så är den relevanta tidpunkten för bedömning av förhållandena när talan väcktes. Om den nya lagens krav för godkännande av en enhet är mer långtgående än kraven för att väcka en organisationstalan enligt lagen om grupprättegång (t.ex. beträffande oberoende- och

⁹ Betänkandet s. 116.

¹⁰ Detta behandlas i viss mån på s. 115-116 i betänkandet.

¹¹ Betänkandet s. 117.

¹² Betänkandet s. 117.

tolvmånaderskravet¹³) kan en grupptalan vid inledandet av processen ha varit möjlig också enligt reglerna i lagen om grupptalan. I det läget bör ingen avvísning ske.

Här vill vi också uppmärksamma att 8 § p. 5 i lagen om grupprättegång, om kärandens lämplighet, enligt utredningens förslag inte ska tillämpas om enheten är godkänd (20 § st. 2 i författningsförslaget).¹⁴ Genom att 8 § p. 5 undantas i sin helhet görs ingen bedömning av kopplingen mellan *gruppen i det enskilda fallet* och *käranden* i form av den godkända enheten. Som vi förstår det varken har eller kan någon sådan bedömning göras vid godkännandebeslutet, utan detta regleras enbart indirekt genom det syfte som anges för enheten (17 § i lagförslaget). Beslutet att på förhand godkänna enheten ger därigenom enheten en stor frihet att inom ramen för hur detta syfte är formulerat utan ytterligare prövning företräda alla grupper som faller inom detta syfte (jfr anmärkningarna ovan beträffande effekten på förvaltningsprocessens område). En bedömning av kärandens (enhetens) lämplighet i förhållande till hur gruppen sammansätts och organiseras bör enligt vår uppfattning då ingå som ett led i bedömningen av *gruppens* lämplighet som fortfarande ska göras enligt 8 § pp. 1-4 lag om grupprättegång.

5. Gruppens bestämning

Som konstateras i betänkandet bygger lagen om grupprättegång på en opt-in modell för gruppens bestämning och detta är i överensstämmelse med direktivet.¹⁵ Direktivet lämnar det fritt till medlemsstaterna att välja mellan en opt-in eller en opt-out modell för inhemsk grupptalan som avser åtgärder för gottgörelse (artikel 9.2).

En potentiell förbättring av befintlig lagstiftning som är särskilt relevant för att stärka konsumenters rättsskydd som utredningen lyfter fram är dock att övergå till opt-out modell. I betänkandet framförs att det nu finns många skäl för att överväga en opt-out modell i Sverige. Utredningen noterar bland annat att en sådan modell är accepterad i flera rättsordningar och att en opt-out modell inte behöver tillämpas i alla grupptalantvister, särskilt med hänvisning till Norge och Danmark där en opt-out modell tillämpas i vissa typer av mål.¹⁶ Dock verkar det inte inom ramarna för utredningen ha funnits möjligheter till en ”ordentlig genomgång” av frågan om att övergå till en opt-out modell i konsumentgrupptalan.¹⁷

---

¹³ Se betänkandet s. 110 ff.

¹⁴ Se betänkandet s. 154.

¹⁵ Betänkandet s. 157.

¹⁶ Betänkandet s. 158.

¹⁷ Betänkandet s. 159.

Vi delar utredningens uppfattning att det finns flera goda skäl att i samband med införlivande av direktivet överväga någon form av opt-out system.¹⁸ Det vore önskvärt att vidta den genomgång som påtalas i betänkandet i det kommande lagstiftningsarbetet.

6. Frågor om tredjemansfinansiering

Det finns i svensk rätt sedan tidigare inget förbud mot tredjemansfinansiering, och vi delar utredningens bedömning att det inte heller för grupptalan enligt den nya lagen finns anledning att förbjuda det utan istället att reglera kontrollen av och informationsskyldigheten beträffande sådan finansiering.¹⁹

Vi delar däremot inte utredningens beskrivning av effekterna av tredjemansfinansiering, som sägs innebära att anspråk prövas utan ekonomiska uppoffringar för konsumenten och utan att konsumenten betalar något ”ur egen ficka”.²⁰ Talan gäller fordringar som tillkommer konsumenterna, där rätttegen varit nödvändig för att konsumenterna ska komma till sin rätt. Den ersättning som betalas av gruppmedlemmarna till finansiären vid vinst utgör en ekonomisk uppoffring där konsumenten ur den fordran som tillkommer dem enligt den materiella rätten betalar för att få anspråket prövat. I jämförelse med framgång i en vanlig talan eller en grupptalan utan tredjemansfinansiering kan konsumenten vid tredjemansfinansiering således försättas i en sämre ekonomisk ställning.²¹

Genom att villkoren för den andel som ska tillfalla finansiären enligt 21 § i lagförslaget ska anges redan i underrättelsen till gruppen finns redan vid grupptalans inledning i vart fall viss information om finansieringen. Detta tycker vi är bra, eftersom den finansiering som prövas i samband med godkännandet som vi förstår det kan avse enhetens finansiering i allmänhet och inte finansieringen för att föra talan i den konkreta grupprättegången.²²

Vi noterar dock att 22 § i förslaget är utformad så att den enbart tar sikte på de konkreta punkterna i direktivets artikel 10.2 och inte på de mer generella skrivningarna i 10.1.²³ 22 § bör således utformas så att sanktionerna i 22 § st. 2 och 3 gäller också vid andra typer av intresseemotståndningar än avseende påverkan av processuella beslut och/eller faktorer som medför att grupptalan avviker från skyddet för konsumenternas kollektiva intressen. Det kan t.ex. avse de närmare villkoren för finansieringen eller beräkningen av

¹⁸ Betänkandet s. 158. Se också Lindblom, Grupptalan i Sverige, s. 278.

¹⁹ Se art 10 och betänkandet, bl.a. s. 151 f. och s. 187.

²⁰ Betänkandet s. 188.

²¹ En aktuell och utförlig redogörelse för de vanliga villkoren vid tredjemansfinansiering finns i Skog & Persson, Tvistfinansiering, Norstedts 2022.

²² Jfr s. 169 i betänkandet.

²³ Jfr direktivets artikel 10.3 och 10.4 som uttryckligen också tar sikte på vad som föreskrivs i artikel 10.1.

proportionerna mellan ersättningen till finansiären och den gottgörelse som konsumenterna erhåller. Avtal om tvistefinansiering är komplexa och kan medföra risk för tvister och intressekonflikter mellan kändandeparten och finansiären. Att ställa krav kan gynna sunda aktörer på denna relativt nya marknad där det saknas? självreglering eller liknande.

Av direktivets artikel 10.4 följer vidare att om talan avvisas p.g.a. den godkända enhetens finansiering ska detta inte påverka konsumenterna. Vi delar här utredningens uppfattning att regleringen av möjligheterna att talan övertas av annan part enligt lagen om grupptalan bör bli tillämpliga.²⁴ Det är dock värt att påpeka att det då inte längre blir en talan enligt den nya lagen, vilket leder till att finansieringskravet inte längre gäller (motsvarande finansieringskrav kan inte ställas på annan part än en godkänd enhet).

7. Rättegångskostnadsfrågor

I betänkandet behandlas frågan om direktivets bestämmelse om fördelning av kostnader för grupptalan i artikel 12.2, som föreskriver att enskilda konsumenter som berörs av en grupptalan inte ska betala kostnaderna för förfarandet, innebär att betalning av kostnader för den godkända enhetens egna rättegångskostnader vid vinst inte heller kan ske ur gruppmedlemmarnas processvinst.

Enligt den nya lagen bär den godkända enheten ansvaret för kostnaderna för den egna processföringen i relation till ombud, vittnen o. dyl. Att en tappande motpart ska ersätta den godkända enhetens kostnader följer av reglerna i 18 kap. RB. Om 34 § lagen om grupprättegång gäller i förfarandet har gruppmedlemmarna mot den godkända enheten vid vinst i målet ett sekundärt ansvar för rättegångskostnader som begränsas enbart av deras andel av processvinsten. Bestämmelsen får betydelse om den förlorande parten inte förmår ersätta både utdömd ersättning i sak och de rättegångskostnader som man ålagts ansvar för.

Ordalydelsen i artikel 12.2 ger enligt vår mening litet utrymme för utredningens tolkning. Frågan är också om det finns anledning att på det sätt som utredningen gör skilja på gruppmedlemmarnas kostnadsansvar i förhållande till den godkända enheten och kostnadsansvaret i förhållande till motparten. Tillåtligheten av regleringen i 34 § lagen om grupprättegång måste också ses i ljuset av artikel 20.3, som enbart ger medlemsstaterna möjlighet att fastställa regler som ger godkända enheter rätt att begära ”en blygsam inträdesavgift eller liknande avgift för att delta i grupptalan” från konsumenter som företräds av enheten. Det sekundära ansvaret för rättegångskostnader som följer av 34 § lagen om grupprättegång är betydligt mer långtgående än detta.

---

²⁴ Betänkandet s. 171 f.

Bestämmelsen i 34 § lagen om grupprättegång reglerar inte gruppmedlemmarnas ställning som part i förhållande till svaranden, utan den inbördes relationen mellan gruppmedlemmarna och den kärande parten. Av betydelse har också lagens föreskrift om advokatkrav²⁵ och advokatens möjlighet till förhöjt arvode vid vinst som inte kan belasta motparten.²⁶ Bestämmelsen i 34 § kan ge ökad ekonomisk säkerhet för såväl den part som är kärande och indirekt för kändens advokat - vilket annars skulle kunna leda till att grupprättegång inte inleds. Den motiveras också i förarbetena av hänsynstaganden till kändepartens, där det inte ansetts som rättvist och rimligt att kändepartens ska bära kostnadsrisken ensam.²⁷

Argument mot att samma ändamål gör sig gällande i grupptalan enligt direktivet är t.ex. att den enbart omfattar talan av på förhand godkända enheter, där enheten på förhand kan ta hänsyn till kostnadsriskerna, där godkännandeprocessen innefattar ekonomiska bedömningar och där samma skyddsintresse som för kändeparter i grupptalan i övrigt inte finns. Ett ytterligare argument mot detta skydd för den godkända enheten är att man i den svenska implementeringen som incitament för att inleda grupptalan och som ökad säkerhet för parternas och ombudet kostnader har använt möjligheterna till tredjemansfinansiering (se ovan).

Å andra sidan innebär redan regleringen av tredjemansfinansiering att konsumenten vid vinst slutligen får bära finansieringskostnader som avräknas från processvinsten, vilka indirekt avser kostnaderna för att driva tvisten (i form av riskprovision för att finansiären ska bära kostnaderna vid förlust). 34 § lagen om grupprättegång kan då ses som ett motsvarande direkt ansvar för kostnaderna som gäller direkt mot den godkända enheten istället för finansiären. De ekonomiska effekterna av 34 § lagen om grupprättegång är dock inte förutsebar och tydlig för gruppmedlemmarna på motsvarande sätt som villkoren som uppställs vid tredjemansfinansiering och det finns i direktivet inget som antyder att det skulle finnas möjlighet för medlemsstater att analogt överföra detta till andra alternativ än just tredjemansfinansiering.

8. Frågor om kostnadsbestämning vid tredjemansfinansiering

Vid användning av tredjemansfinansiering kan frågor uppkomma om finansiärens ansvar för kostnaderna i relation till ansvaret som åvilar en motpart, gruppmedlemmarna och den godkända enheten, både vid vinst och vid förlust för den godkända enheten.

²⁵ Som annars inte råder i svensk process men som kommer att gälla också vid grupptalan om gottgörelse enligt den nya lagen, se betänkandet s. 179.

²⁶ Se 41 § lagen om grupprättegång, vilken också kommer att gälla vid talan enligt nya lagen, se betänkandet s. 184 ff.

²⁷ Se prop. 2001/02;107 s. 111 och Lindblom, Grupptalan i Sverige, s. 138.

Vid bifall till grupptalan ansvarar den tappande motparten för kärandepartens rättegångskostnader. Frågan är då vad som gäller i förhållande till den finansiering som den godkända enheten har erhållit från en tredjemansfinansiär. Detta får prövas inom ramen för vad den godkända enheten kan ha för ersättningsgill rättegångskostnad enligt RB 18:8

Vid statlig rättshjälp och rättsskydd via försäkring finns uttryckliga regleringar (i lag respektive försäkringsvillkor) som i detta läge reglerar finansiärens ansvar i förhållande till motpartens kostnadsansvar. Att rättsskyddsbolaget ansvar är sekundärt till en tappande motparts ansvar har viss betydelse då en rättsskyddsförsäkrad part anses ha en rättegångskostnad. I lagen om grupptalan finns också en bestämmelse som särskilt reglerar kostnadsansvaret vid användning av riskprovision. Den kan motiveras av att 18 kap. RB inte behandlar hur villkor om olika storlek på ersättningen beroende på utgången i relationen mellan parten och dess ombud ska påverka bedömningen av ersättningsgilla kostnader, och undanröjer därmed oklarheter kring hur kostnadsbestämningen ska göras i dessa fall.

Enligt vår mening bör på motsvarande sätt bedömningen av en tredjemansfinansierad parts rättegångskostnad bygga på hur finansiärens ansvar rent faktiskt ser ut i förhållande till en förlorande motparts ansvar.²⁸ Vid vinst där motparten förpliktigas att ersätta kärandens rättegångskostnader finns normalt sett ingen slutlig rättegångskostnad för finansiären att finansiera. En godkänd enhet som genom tredje part erhåller en ovillkorad ersättning för sina ombudskostnader, utan annan motprestation än avtalad del av processvinsten och utan reglering av återbetalningsskyldighet eller reglering av att ansvaret är sekundärt till motpartens ansvar, har då inte någon kostnad för att föra rättegången som kan överföras till motparten.

9. Rättskraftsfrågor

Artikel 9.9 i direktivet föreskriver att de avhjälpande åtgärder som tillhandahålls inom ramen för en grupptalan inte ska påverka eventuella ytterligare avhjälpande åtgärder som konsumenten har rätt till men som inte omfattas av grupptalan (se också artikel 11.5). Detta aktualiserar frågor om rättskraften av en dom om gottgörelse.²⁹

---

²⁸ Se på konsumenträttens område senast RH 2018:2 (fråga om ersättning vid flygförsening), där hovrätten konstaterar att avgifter beräknade som en procentsats av intjänat belopp enligt ett avtal mellan ombudet och parten utgör en i och för sig verklig och ersättningsbar rättegångskostnad som kan innefattas i den ersättningsgilla posten för en timmes rådgivning enligt 18 kap. 8 a § (ersättning medges dock ej för en del av kärandens kostnad som avsåg serviceavgift om 25 %).

²⁹ Även om denna artikel inte uttryckligen är en reglering av rättskraften, så får de svenska rättskraftsbestämmelserna effekter som berör denna artikel.

Vi delar utredningens bedömning att ytterligare avhjälpande åtgärder som är kumulativa och inte alternativa rättsföljder till den rättsföljd som grupptalan har avsett inte prekluderas.³⁰ Det är den materiella rätten som avgör vad som är alternativa rättsföljder, och effekten av en sådan rättskraftsreglering blir att konsumenten inte kan dubbelkompenseras om den första domen är bifallande, men också att konsumenten inte kan få en alternativ rättsföljd prövad efter en ogillad grupptalan. Artikel 9.9 är visserligen inte utformad som en rättskraftsregel utan tar enligt ordalydelsen sikte på situationen att avhjälpande åtgärder har ”tillhandahållits”, men kan nog ändå förstås så att den inte utesluter en rättskraftsreglering som medför att konsumentens rätt till ytterligare avhjälpandeåtgärder inte är andra eller mer omfattande vid en ogillad grupptalan än vid en bifallen grupptalan.

Formuleringen ”ytterligare avhjälpande åtgärder” kan dock också omfatta situationer där det bara är en *kvantitativ* skillnad mellan den rättsföljd som döms ut och vad en enskild konsument kan vara berättigad till, avseende samma rättsföljd. Situationen kan exempelvis vara den att anspråket som omfattas i grupptalan är utformat utifrån den minsta gemensamma rättighet som gäller för alla gruppmedlemmar, där vissa konsumenter materiellt sett kan vara berättigade till t.ex. en mer omfattande ersättning eller åtgärder än de som yrkats i grupptalan. Problemet är då inte att avgöra vad som är alternativa rättsföljder utan att avgöra vad som är en och samma rättsföljd och vad som är en annan rättsföljd som är kumulativ till denna.

I utredningen anges att rättskraftsbedömningen vid en ny talan blir densamma oavsett om den första talan utgjorts av en grupptalan eller en individuell talan.³¹ Vi anser dock att det kan finnas fall där bedömningen av vad som är en och samma rättsföljd och vad som är en kumulativ rättsföljd (enligt RB 17:11) i vissa fall kan behöva ske med hänsyn till intresset av och möjligheten att begränsa en grupptalan.³² Syftet med den omfattning av rättskraften som följer av NJA 1999 s. 520 är bl.a. att hela omfattningen av en rättsföljd och samtliga tänkbara rättsföljder som är ekonomiskt likvärdiga ska processas i ett sammanhang. Helt andra överväganden kan göra sig gällande vid utformningen av en grupptalan. Syftet med en grupptalan är inte att alla enskilda gruppmedlemmar ska processa så uttömmande som möjligt, utan att anspråk som är så lika som möjligt ska processas i samma rättegång.

10. Information vid grupptalan

I direktivets artikel 13.1 föreskrivs att godkända enheter ska tillhandahålla information, särskilt på sin webbplats, om

---

³⁰ Betänkandet s. 167 f.

³¹ Betänkandet s. 168.

³² Se om hänsynstaganden vid gränsdragningen mellan kvantitativa skillnader av samma rättsföljder och kumulativa rättsföljder Boman, Deldom, s. 31 ff., Ekelöf m.fl., Rättegång III, 8 u., s. 178 ff. och Lindell, Civilprocessen, 5 u., s. 425

- a) de grupptalan som de har beslutat att väcka vid en domstol eller administrativ myndighet,
- b) det aktuella läget avseende de grupptalan som de har väckt vid en domstol eller administrativ myndighet, och
- c) resultatet av de grupptalan som avses i leden a och b.

I utredningen noteras att det inte finns regler i svensk rätt om en sådan informationsskyldighet och att det därmed krävs att sådana regler införs.³³ Som reglerna är utformade i det föreslagna lagförslaget föreligger dock inte en informationsskyldighet för godkända enheter som samtidigt är en förvaltningsmyndighet.³⁴ Det finns emellertid inget i direktivet som antyder att det skulle finnas möjlighet för medlemsstater att undanta myndighet som utses till godkänd enhet från informationsskyldigheten.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av universitetslektorerna Henrik Bellander och Eva Storskrubb. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer

---

³³ Betänkandet s. 192f.

³⁴ Betänkandet s. 247 och 251, se 7 § och 10 § med kommentarer.